

Brædstrup d. 09.02.2020

Til indenrigsminister Astrid Krag

Balance Danmarks kommentar til regeringens forslag til en ny kommunal udligningsordning

Et første gennemsyn af regeringens udspil til en ny udligningsordning bekræfter den opfattelse, Balance Danmark har tilkendegivet siden offentliggørelsen: Regeringen forsøger med de bedste intentioner at skabe en bedre udligningsordning og tilgodese de kommuner, der er blevet svigtet af centraliseringerne, og til en vis grad begrænse de mange fordele, nogle kommuner har fået af centraliseringerne.

Gennemsynet viser dog også, at Balance Danmarks overordnede holdning stadig er gældende:

Udligningssystemet lider af så fundamentale fejl og mangler, at det aldrig kan skabe en udligning, der lever op til ordningens egentlige formål – at sikre, at alle danske kommuner kan levere nogenlunde samme velfærd til nogenlunde samme kommuneskatteprocent.

Derfor fastholder Balance Danmark sit ønske om, at der nedsættes en uvildig udligningskommission, der skal skabe et fundamentalt nyt udligningssystem, der lever op til ordningens formål.

Det må nødvendigvis være fremtidsmusik. Her og nu beklager Balance Danmark, at regeringen ikke åbent har offentliggjort de beregningsmodeller, der ligger til grund for regeringens pædagogiske, men meget primitive farvekoder og talsummer, der indtil nu er det eneste og alt for unuancerede indhold, vi kan forholde os til. Det stiller automatisk en række spørgsmål, vi gerne vil have svar på, men som kun regeringen eller mere sandsynligt de embedsmænd, der har skruet tallene sammen for regeringen, kan give svar på.

I den forbindelse sidder Balance Danmark tilbage med en ubekvem fornemmelse af, at forslaget ikke i tilstrækkelig grad imødekommer regeringens klare intention om at flytte penge fra de kommuner, der er blevet rige af de seneste års centraliseringer, til de kommuner, der på grund af samme centraliseringer ikke længere kan give deres borgere en rimelig velfærd. Ved nærmere gennemlæsning af det tilgængelige materiale får vi en snigende mistanke om, at embedsværket i udførelsen af regeringens klare intentioner er faldet tilbage til rygmarvsreaktionen; at sikre den fortsatte centralisering og sikre en fortsat alt for rigelig pengeoverførsel til specielt hovedstadsregionen.

Det drejer sig især om en række områder, der stadig giver for gode forhold til de store bykommuner, der i forvejen har fordel af centraliseringerne. Gennemlæsningen har efterladt os med en række spørgsmål, som vi ikke på nogen måde kan få svar på i det summariske materiale, regeringen har offentliggjort. Men spørgsmålene er vigtige, så vi stiller dem her i håb om at få svar fra regeringen hurtigst muligt.

Spørgsmål # 1

I 2020 blev de rige bykommuner i hovedstadsområdet tildelt mere end 1,1 mia. kr. som en overgangsordning for, at de gennem mange år har trukket for mange penge ud af kriteriet for indvandreres uddannelsesniveau og en statistisk oprydning af udlændinge - herunder au pairs og udlændinge på forskerordning. Er de 1,1 mia. kr. med i sammenligningsgrundlaget for hovedstadskommunernes udgangspunkt? Og har vi dermed ret i vores mistanke om, at der er tale om en forkert indstilling af udgangspunktet for, hvornår en kommune mister noget i regeringens udspil?

Er det tilfældet, giver det et helt urimeligt og forkert udgangspunkt for sammenligningerne af gevinst og tab, hvis niveauet for disse kommuner sættes kunstigt højt ved at tælle disse særlige penge med, som om de var en naturlig del af udgangspunktet. I så fald er hovedparten af de 1,4 mia. kr., som hovedstadsområdets kommuner ifølge forslaget skal betale ekstra, ren fiktion og spin.

I samme spørgsmål, men i modsatte ende af skalaen, vil vi også gerne vide, om de særbevillinger, der gennem de seneste år er løbet op i mange milliarder kroner til de hårdest ramte kommuner, indgår i udgangspunktet for disse kommuner? Hvis det ikke er tilfældet, vil selv store reelle nedgange i disse kommuners økonomi trykkes om til stor fremgang. I så fald skal hele modellen laves om, så de særlige tilskud, der netop er givet for at gøre det muligt for disse kommuner at leve op til udligningsordningens egentlige hensigt, at alle danske borgere skal have nogenlunde samme velfærd for nogenlunde samme skatteprocent, bliver regnet med til udgangspunktet for forslaget.

Spørgsmål # 2:

Er regeringen ført bag lyset af regneark, som reelt er konstrueret med henblik på at sikre de store byer og vestegnskommunerne nogenlunde samme forhold som i dag? Det er i hvert fald resultatet, at netop disse kommuner kommer nogenlunde neutralt gennem øvelsen. Til gengæld viser vores foreløbige analyse, at en række af de kommuner, der har lidt mest under centraliseringerne, og som på en række parametre er mest udfordrede, kommer alt for dårligt ud. Vi tror ikke, det er regeringens hensigt, men en konsekvens af, at når alle forhold skal lægges ind i et regneark, der er beregnet på at holde de store byer neutrale, så vil en rimelig kompensation for de mest ramte kommuner betyde, at alt for mange kommuner ville få urimeligt store fordele ud af systemet.

Med det foreliggende forslag kan vi se, at en lang række af de mest udfordrede kommuner med forslaget vil stå i en situation, hvor de ikke i fremtiden vil kunne tilbyde deres borgere en anstændig velfærd. Det har naturligvis ikke været regeringens hensigt, og derfor undrer vi os over, hvordan det er blevet resultatet.

Nøglen til at løse dette problem er enten en sigtelinje i forslaget, der løser det egentlige problem med de dårligst stillede kommuner, i stedet for en sigtelinje om at holde de store kommuner neutrale eller en fortsættelse af de særlige puljer til de kommuner, der taber mest på centraliseringerne. Da det som oftest er relativt små kommuner, vil det ikke få uoverkommelige økonomiske konsekvenser.

Alternativt, eller sammen med dette, skal der justeres på en række parametre, som grundlæggende er til fordel for bykommunerne. Det gælder f.eks. en øget justering af udlændingeudligningen, at kriteriet for nomadebørn rettes, at vægtningen mellem almene boliger og billige udligningsejendomme på landet bliver ens, en øget justering af alderskriteriet, at kriteriet for personer med lav indkomst ændres etc.

Det er Balance Danmark vurdering, at en tilretning af tilskuddene til de rige bykommuner vil kunne betale for den ekstra tildeling, der bør tilkomme de mest udfordrede kommuner.

Spørgsmål #3

I udspillet lægger regeringen op til at sænke graden af udligning af selskabsskatten fra de nuværende 50 % til 45 %. Det på trods af at flere har peget på, at netop selskabsskat og dækningsafgift burde udlignes langt mere end i dag. Hvad er regeringens argument for at sænke udligningsgraden af selskabsskatten?

Spørgsmål #4

I grundlaget for udspillet skriver regeringen, at den ønsker en rimelig tilpasning af udlændingeudligningen – under hensyntagen til udgifter til bl.a. bekæmpelse af parallelsamfund og forebyggelse af kriminalitet. Det betyder, at regeringen ikke følger Finansieringsudvalget anbefaling om at halvere udlændingeudligningen, svarende til en nedjustering på 2½ mia. kr. Regeringens forslag vil kun nedjustere udlændingeudligningen med 0,9 mia. kr. Det giver indvandrertunge kommuner i byområderne knap 1 mia. kr. ekstra om året. Hvad er den statistiske grund til, at regeringen ikke følger Finansieringsudvalgets forslag? Og kompenseres de kommuner, som har udgifter til bl.a. bekæmpelse af parallelsamfund, ikke i forvejen på anden vis?

Spørgsmål #5

I udspillet foreslår regeringen at nedlægge hovedstadsudligningen, som vi kender den i dag. En rigtig god beslutning, da ordningen virkelig har været med til at inddele Danmark i et A- og B-hold. Samtidig foreslår regeringen at indføre et hovedstadstilskud, hvor kravet for at modtage tilskud enten er høj andel af udlændinge, høj andel af almene boliger eller lav middelleveid. Hvorfor mener regeringen, at det er nødvendigt med et nyt særskilt tilskud til hovedstadskommuner? De nævnte parametre udlignes i forvejen i selvstændige kriterier. Bliver der dermed ikke tale om en urimelig dobbeltudligning for de kommuner, der får tilskud fra hovedstadspuljen?

Spørgsmål #6

I regeringens forslag har man valgt ikke at rette i kriteriet for nomadebørn – dvs. børn, der flytter kommune mindst tre gange. Kriteriet er til stor fordel for en lang række mindre kommuner i hovedstadsområdet, mens store sammenlagte kommuner i resten af landet taber stort. Derudover har regeringen valgt at øge kriteriets værdi med 1 mia. kr. Sammenlagt vinder hovedstadskommunerne knap ½ mia. kr. på det fejlagtige kriterie, mens resten af landets kommuner altså taber tilsvarende. Københavns Kommune vinder alene 124 mio. kr. Hvad er regeringens argument for at fortsætte et kriterie, der åbenlyst er skævt, og som ikke fanger nomadebørn i geografisk store kommuner uden for hovedstadsområdet?

Spørgsmål #7

Regeringen har valgt at nedskære kompensationen for faldende folketal meget drastisk. Vi læser det som en konsekvens af, at kommuner som Frederiksberg og Gentofte stik mod ordningens hensigt fik trecifrede milliontilskud ved simpelthen at rydde op i deres befolkningsregistre – primært med fraflyttede au pairs, studerende og udlændinge i professorordningerne. Alle er enige om, at det ikke var den type fraflytninger, ordningen skulle kompensere for. Det har regeringen taget højde for ved at udelukke kommuner med højt skattegrundlag fra ordningen. Men i konsekvens af, at et stadigt faldende folketal er en meget væsentlig hindring for denne type kommuner i arbejdet for at give resten af borgerne en rimelig velfærd, forekommer det urimeligt at skære så voldsomt ned på netop denne ordning uden at sørge for, at de ramte kommuner, som er blandt landets mest udfordrede, bliver direkte kompenseret på anden vis. Hvorfor er den en del af udspillet?

Spørgsmål #8

Regeringen indfører en ny pulje til udsatte yder- og ø-kommuner. Puljen er god og nødvendig, men på trods af at regeringen endnu ikke præcist har oplyst – som det er tilfældet med alle kriterier – hvordan motoren i puljen konkret er skruet sammen, kan vi se, at puljen ikke sikrer de kommuner, som de seneste fem år har oplevet det største fald i antal indbyggere, og som på andre parametre generelt er udfordrede, en tilfredsstillende udligning, når hele regnestykket gøres op. Det gælder f.eks. Lolland Kommune, Lemvig Kommune, Hjørring Kommune, Morsø Kommune, Skive Kommune, Tønder Kommune, Ringkøbing-Skjern Kommune etc. Vil regeringen gøre noget for at kompensere de mest udfordrede kommuner yderligere?

Spørgsmål #9

Bykommunerne har de seneste år fået alt for meget i udligning på bekostning af især yderkommuner, fordi kriteriet for familier i bestemte boligtyper alene talte antallet af familier i almene boliger – ikke billig privat udlejning som for eksempel de berygtede 'Låsby Svendsen-huse' i de mindre byer, som tiltrækker mange socialt belastede familier. I udspillet vil regeringen indføre et kriterie for både almene boliger og billig privat udligning. Det fremgår dog, at de almene boliger kommer til at vægte 12,5 % af det samlede socioøkonomiske udgiftsbehov, mens de billige private udlejningsejendomme, som skal være fra før 1970 og ligge i et landdistrikt eller en mindre by, kun vægter 6 %. Denne skævvridning af vægtningen er til stor fordel for de store byer, der har mange almene boliger, og til stor ulempe for de kommuner, hvor sociale klienter – ofte fra storbyerne – flygter til billige private udlejningsboliger. Hvad er baggrunden for, at de to kriterier ikke vægter ens?

Spørgsmål #10

Regeringen indfører et nyt kriterie, der skal være med til at kompensere de kommuner, hvor borgerne generelt har en lav levealder, og hvor de dermed er plejkrævende tidligere end gennemsnittet. Kriteriet bliver opgjort som forskellen mellem borgere i den enkelte kommunes gennemsnitlige levetid og den gennemsnitlige levetid i den kommune, hvor borgerne lever længst, og gives som et tillæg til udgiftsbehovet pr. indbygger på 65 år og derover. Hvor stort tillægget er, fremgår ikke af de dokumenter, vi er i besiddelse af, men det vil tilsyneladende kun medføre en marginal justering, da det stadig er det overordnede udgiftsbehov pr. ældre, der rent økonomisk er det afgørende for de enkelte kommuner. Ekspertter har peget på, at en mere retfærdig ordning vil være at give den store kompensation de sidste ti år af den gennemsnitlige levealder i hver enkelt kommune. Det er de år, der

statistisk er dyre for kommunerne, hvad enten de ligger i intervallet 65-75 år i en kommune med en gennemsnitlig levealder på 75 år eller i intervallet 75-85 år i en kommune med en gennemsnitlig levealder på 85 år. Hvad er grunden til, at regeringen ikke ønsker at tage forbehold for den gennemsnitlige levetid i kommunerne i det overordnede udgiftsbehov?

Spørgsmål #11

Regeringen vælger ikke at ændre i kriteriet for personer med lav indkomst, selvom det er påvist, at netop det kriterie fejlagtigt har flyttet mange millioner til bykommunerne på bekostning af resten af Danmark. Det skyldes, at det primært er kontanthjælpsmodtagere – som er overrepræsenteret i byerne, der udløser penge fra dette kriterie – ikke førtids- og invalidepensionisterne, som er overrepræsenteret i yder- og landkommunerne. Indkomst- og formuekravet gør, at førtids- og invalidepensionisten ofte ikke bliver talt med som en person med lav indkomst, men det er meget langt fra virkeligheden. Hvad er baggrunden for, at regeringen ikke ønsker at ændre i dette kriterie, som eksperter gennem mange år har peget på som urimeligt?

Spørgsmål #12

Regeringen foreslår at afskaffe det nuværende nettoudligningsprincip (hvor kommunerne udligner forskellen mellem de strukturelle indtægter og udgifter (det såkaldte strukturelle over- eller underskud)) til fordel for et nyt system, hvor man udligner forskelle i beskatningsgrundlag og udgiftsbehov adskilt. Balance Danmark finder det positivt, at der arbejdes med en progressiv udligning af skattegrundlaget ved, at de kommuner, som ligger over gennemsnittet, afleverer en procentdel af det, de ligger over gennemsnittet, til de kommuner, som ligger under gennemsnittet. Men hvad er begrundelsen for, at der ikke arbejdes med en lignende progression i udligningen af udgiftsbehovet? Og hvad er begrundelsen for, at der udlignes 95 pct. af udgiftsgrundlaget, mens der alene udlignes 75 pct. af beskatningsgrundlaget? Kort sagt virker det umiddelbart fornuftigt at gå væk fra et nettoudligningsprincip hen imod en udligning på to dimensioner i forhold til landsgennemsnittet (fordi det gør det muligt at arbejde med en progression i udligningen), men hvad er den faglige begrundelse for de udligningsniveauer, der er valgt i regeringens udspil?

Spørgsmål #13

I regeringens udspil får Brønderslev og Fredensborg den samme gevinst pr. indbygger. Skal det forstås sådan, at de to kommuners nuværende økonomiske grundlag er sammenligneligt? Og er det regeringens opfattelse, at de to kommuner i dag står med de samme udfordringer?

Spørgsmål #14

I regeringens udspil skal Lemvig og København aflevere stort set det samme beløb ekstra pr. indbygger. Skal det forstås sådan, at de to kommuners nuværende økonomiske grundlag er sammenligneligt?

Spørgsmål #15

Hvad er baggrunden for, at Holstebro Kommune skal af med ca. 8 mio. kr. i regeringens udspil, mens nabokommunen Viborg får 59 mio. kr. ekstra?

Spørgsmål #16

Hvad er baggrunden for, at Vejle Kommune vinder mere pr. indbygger på regeringens udspil end Lolland Kommune gør?

Spørgsmål #17

Hvorfor skal stort set alle østjyske kommuner betale et stort ekstrabeløb til udligningsordningen, samtidig med at Vejle og Aarhus, de to kommuner i det østjyske med den laveste kommunale skatteprocent, enten får ekstra penge eller er neutrale i regeringens udspil?

For at kunne besvare spørgsmålene kræver det indsigt i de beregninger, regeringens embedsmænd har foretaget i udregningen af, hvordan de enkelte kommuner står, hvis regeringens udspil bliver gennemført. De beregninger er ikke offentliggjort. Det er ærgerligt og uforståeligt, for det kræver indsigt i motoren på systemet, hvis vi skal have en god og saglig diskussion om en ny kommunal udligningsordning. Derfor vil vi også opfordre regeringen til at offentliggøre alle de beregninger, der ligger til grund for forslaget til en ny udligningsordning.

Afslutningsvis vil Balance Danmark gerne igen slå fast, at vi anerkender regeringens vilje til at ville skabe et Danmark i bedre balance. Regeringens udspil til en ny udligningsordning er for mange kommuner et skridt i den helt rigtige retning. Det afgørende er nu, at vi får alle kommuner med, så vi sikrer god velfærd i hele Danmark.

Vi vil hermed også gerne anmode om et snarligt møde med ministeren for at gennemgå de forslag og spørgsmål, vi har til regeringens udspil, og høre ministerens svar og reaktion på disse.

Med venlig hilsen,

Bestyrelsen i Balance Danmark

Kim Ruberg, formand.

Jesper Frost Rasmussen (V), næstformand, borgmester Esbjerg Kommune.

Erik Lauritzen (S), borgmester Sønderborg Kommune.

Ib Lauritsen (V), borgmester Ikast-Brande Kommune.

Holger Schou Rasmussen (S), borgmester Lolland Kommune.

Lars Erik Hornemann (V), viceborgmester Svendborg Kommune.

Michael Böss, forfatter.